

אלן באדיו

קדושה זקוקה לכנסייה והופכת אותה לכהונה; נצרות וקומוניזם

בלי ספק איש לא הבליט את עכשוויותה המתמדת של הפרוזה של פאולוס טוב יותר מאחד מגדולי המשוררים בני זמננו, פייר פאולו פאזוליני, ואמנם שני משותיו הפרטיים העמידו אותו, מחמת המסמן בלבד, בלב הסוגיה.

פאזוליני, שבשבילו הצטלבו שאלת הנצרות ושאלת הקומוניזם, או לחילופין שאלת הקדושה ושאלת המיליטנט, רצה לעשות סרט על פאולוס בהעתקה אל העולם של ימינו. הסרט לא יצא לפועל, אבל התסריט המפורט בידנו.¹

מטרתו של פאזוליני היתה להפוך את פאולוס לבן-זמננו בלי לשנות דבר ממאמריו. הוא רצה לשחזר בצורה הישירה ביותר, התקיפה ביותר, את ההכרה באקטואליות המלאה של פאולוס. הוא ביקש לומר לצופה מפורשות שפאולוס מסוגל לַדְמוּת כי הוא כאן, היום, בינינו, בכל ישותו הגשמית; שהוא פונה אל החברה שלנו, שהוא בוכה, מאיים ומוחל בשבילנו, תוקף ומחבק ברוך. רוצה לומר: פאולוס הוא בן-זמננו הברוי משום שתוכנה האוניברסלי של הטפתו, על מכשוליה ועל כישלונותיה, עודנו ממשי לחלוטין.

בשביל פאזוליני, פאולוס ביקש להרוס בדרך המהפכה דגם של חברה המושתתת על אי-שוויון חברתי, על אימפריאליזם ועל עבדות. קיים אצלו הרצון הקדוש להרס. מובן שבסרט המתוכנן, פאולוס נכשל, והכישלון הזה פנימי אף יותר משהוא ציבורי. ואולם, הוא מבטא את האמת של העולם, והוא עושה זאת בלי שיצטרך לשנות דבר, באותה לשון שבה דיבר לפני אלפיים שנה כמעט.

בתְּזָה של פאזוליני שלושה חלקים:

1. פאולוס הוא בן-זמננו משום שהמקרה הפתאומי, האירוע, המפגש הטהור, הם תמיד מקור הקדושה. ודמות הקדוש נחוצה לנו היום, גם אם תוכני המפגש

1 | התסריט – San Paolo – ראה אור בכמה שפות, כספר, כולל בצרפתית, רק אחרי מותו של פאזוליני.

המכוון עשויים להשתנות.

2. אם נעתיק את פאולוס ואת כל מאמריו אל המאה שלנו, נראה שהם מוצאים בה חברה ממשית פושעת ומושחתת בדיוק כמו החברה באימפריה הרומית, אם גם חסינה וגמישה ממנה לאין שיעור.

3. מאמריו של פאולוס תקפים מעבר לזמן.

התמאטיקה המרכזית נמצאת בקשר שבין אקטואליות לקדושה. כשעולם ההיסטוריה נוטה לברוח אל המסתורין, אל ההפשטה, אל החקירה הטהורה, העולם השמימי (עולם הקדושה) יורד בתוך־אירוע [événeementiellement] אל בני האדם ונעשה מוחש, פועל.

הסרט הוא הדרך שעושה קדושה בתוך אקטואליות. כיצד מתרחשת ההעתקה?

רומא היא ניו יורק, בירת האימפריאליזם האמריקאי. ירושלים הכבושה בידי הרומאים, מוקד תרבותי וכן מוקד הקונפורמיות האינטלקטואלית, היא פריס תחת המגף הגרמני. את הקהילה הנוצרית הקטנה בחיתוליה מייצגים חברי הרזיסטאנס, ואילו הפרושים הם תומכי פטאן.

פאולוס הוא צרפתי, בן המעמד הבורגני הבינוני, משתף־פעולה, הרודף את חברי המחתרת.

דמשק היא ברצלונה בספרד של פרנקו. הפשיסט פאולוס יוצא בשליחות אל תומכי פרנקו. על דרך ברצלונה, בעת שהוא חוצה את דרום־מערב צרפת, באה לו ההארה. הוא עובר אל מחנה הרזיסטאנס האנטי־פאשיסטי.

אחר כך אנו עוקבים אחר מסע ההטפה שלו בעד הרזיסטנס, באיטליה, בספרד, בגרמניה. את אתונה, אתונה של הסופיסטים, שסירבו לשמוע את פאולוס, מייצגת רומא של היום, האינטלקטואלים והמבקרים האיטלקים הקטנוניים שאותם פאזוליני תיעב. לבסוף, מגיע פאולוס לניו יורק, ושם הוא נבגד, נעצר ומוצא להורג בתנאים עלובים.

ההיבט המרכזי במסלול הזה הופך בהדרגה לבגידה, הנובעת מכך שמה שפאולוס יוצר (הכנסייה, הארגון, המפלגה) פועל נגד הקדושה הפנימית שבו. פאזוליני נשען כאן על מסורת עיקרית, הרואה בפאולוס לא תיאורטיקן של האירוע דווקא, אלא היוצר הבלתי־נלאה של הכנסייה. איש־מנגנון, בקיצור, מיליטנט של האינטרנציונל השלישי. בשביל פאזוליני – המתכונן באמצעות פאולוס בקומוניזם – המפלגה, בדרישותיה הנוקשות למיליטנטיות, הופכת אט אט את הקדושה לכהונה. כיצד יכולה הקדושה האותנטית (שפאזוליני מזהה אותה אל נכון בפאולוס) לעמוד במבחן של היסטוריה חמקמקה ומונומנטלית

כאחת, שבה היא היוצא מן הכלל ולא פעולה? היא יכולה לעשות זאת רק מתוך שהיא עצמה מתקשה ונעשית סמכותית ומאורגנת. ואולם, הקשיות הזאת, האמורה לשמור אותה מפני כל השחתה בידי ההיסטוריה, מתבררת כהשחתה מהותית בפני עצמה, השחתת הקדוש בידי הכוהן. זוהי התנועה ההכרחית כמעט של בגידה פנימית. והבגידה הפנימית הזאת נלכדת בבגידה חיצונית, כך שפאולוס מוסגר לידי אויביו. הבוגר הוא לוקס, המוצג כשליח השטן, הכותב את "מעשי השליחים" בסגנון חנפני ונמלץ במטרה לבטל את הקדושה. כך מפרש פאזוליני את "מעשי השליחים": מדובר בכתיבת חייו של פאולוס כאילו לא היה מעולם אלא כוהן. "מעשי השליחים", ובאופן כללי יותר תדמיתו הרשמית של פאולוס, מציגים לנו את הקדוש המחוק בידי הכוהן. זהו סילוף, שכן פאולוס הנו קדוש. אבל הסרט מאפשר לנו להבין את האמת שבתרמית הזאת: אצל פאולוס, הדיאלקטיקה האימננטית של הקדושה ושל האקטואליות בונה דמות סובייקטיבית של כוהן. פאולוס מת גם מתוך שפְּהֶתָה בו הקדושה.

קדושה, השקועה באקטואליות כבמקרה האימפריה הרומית – או בה־במידה הקפיטליזם בן זמננו – אינה יכולה להגן על עצמה, אלא באמצעות יצירתה של כנסייה, על כל החומרה המתחייבת מכך. ואולם, הכנסייה הזאת הופכת את הקדושה לכהונה.

הדבר המפתיע ביותר בכל זה הוא שהטקסטים של פאולוס משתבצים, כמות שהם, בטבעיות בלתי נתפשת כמעט, בסיטואציות שבהן פאזוליני מציג אותם: המלחמה, הפאשיזם, הקפיטליזם האמריקאי, הוויכוחים הקטנוניים של האינטליגנציה האיטלקית... כשמעמידים במבחן האמנות את הערך האוניברסלי, הן של גרעין מחשבתו הן של האל־זמניות של הפרוזה שלו, פאולוס יוצא מנצח באופן מוזר.

מצרפתית שירן בק